

nær være kommet til det Resultat, som man nu er kommet til. Der ligger en stor Fare deri, og det er derfor, at vi ville have det afføstet. — Endvidere er der en Ensformighed i hele dette Skolevesen, idet man ordner alle disse Skoler paa samme Maade og installerer dem med væsentlig de samme Lærerkrefter, væsentlig de samme Fag, og vil have, at det samme Resultat skal komme ud af dem alle. Hele denne Uniformitet, denne Ensformighed er en stor Ufandhed; det er umuligt, at denne Ensformighed kan komme tilstede. Man binder den bedste Lærer til at forfølge et Formaal, som er ganske unaturligt for ham, hvorved man forhindrer ham fra at komme langt, langt ud over det Formaal, som man tilstræber. Det er meget muligt, at dette ikke finder megen Til- tro, men efter den lange Erfaring, som jeg har specielt i dette Tilfælde, finder jeg mig be- rettiget til at udtale det. Man faar endvidere derved den Stilling frem, som vi have for Die, og som vi have havt for Die i min Levetid, nemlig den Stilling, at under dette Princip har man ikke mere Frihed, end man tager sig, men man tager sig af den Frihed, man kan overkomme, og derved kommer man til at staa i et For- hold, som er i højeste Grad usandt, og dersom det ikke kan blive afløst ved en sundere Til- stand under Folkets egen Bestyrelse og Bei- ledning, kan det ikke holde sig i Længden. Da maa det egentlige Aands- og Hjerteliv, som det ærede Medlem for Svendborg Amts 3die Valgkreds omialte, blive vist ud af denne Skole, thi det kan ikke blive ved at nære sig der. Det har havt meget ondt ved at nære sig der i Narhvidreder i en fortsat Fremtid, er utænkeligt. Man behøver jo blot at se hen til, hvorledes det er gaaet med de lærde Skoler. Hvad er det ikke for uhyre Befylbninger — om jeg maa bruge dette Udtryk — eller i alt Fald Anter og Klager, som Dr. Ringel har reist inuod de lærde Skoler? Og hvorfor ere de fremkomne? De ere fremkomne, fordi de lærde Skoler savne den Frihed, som en Skole nød- vendigvis maa have for at kunne røre sig efter Videns Lov og Leilighed. Den er indnevret ved bestemte Instruxer og Planer, saa at den frie Virksomhed, som bæres af Personerne, og som bæres af den levende Aand, er bleven indstænget og tilbøls udeløst. Det Samme gjør sig ogsaa fuldstændig gjældende paa Almueskolens Omraade, kun er det naturligvis ikke saa iøjnefaldende der, undtagen for dem, som staa det nær, thi for dem er det meget iøjnefaldende. Denne Ensfor- mighed fører tillige en anden Ulempe med sig, som med Nødvendighed maa kræves afføstet, og det er den — hvad skal jeg kalde det — trang- bryste Udvikling, dette døde Undervisningsvesen, som hænger sammen dermed. Naar jeg talder Udviklingen for trangbrystet, saa tænker jeg der-

ved paa, at selv en saadan Ting, som den at gaa over fra „aa“ til et „a“ med et „o“ over skal autoriseres for at komme frem. Saa smaa- lig gaar man tilværks, at selv en saadan Ting skal autoriseres for at faae Lov til at passe. Det er saa trangbrystet som vel muligt, men naar det ikke alene anvendes paa det mere materielle Omraade, men tillige anvendes paa mere aandelige Omraader, og det gjør det, saa forekommer det mig, at man meget let kan komme til en klar Opfattelse af, at det bør ikke finde Sted, og at det, som er Grun- den dertil, bør afføstes. Jeg vil endvidere til- lade mig at minde om, at med hele den officielle Bestyrelse af Skolevesenet hænger ogsaa hele Examensarbejdet sammen, dette Arbejde for Ex- amer og dette Pres paa de smaa Sjele for at tilegne sig Stoffet, som de ikke kunne magte, som der skal modne Mennesker til at tage imod, men som man dog indprenter dem, og hvis det ikke forslaar, paa mange Steder indpibster dem, indtil de faae det ind. Vi paastaa, at hele dette For- hold er forkasteligt, og at der er Grund til at afføste det. Hele dette Examensafguderii maa af- støffes. Det, at man huert Halvaar tager Børn paa 7½, 8, 9, 10, ja, til 14 og 15 Aars Al- deren, og examinerer dem i 5—6, ja, i 10—12 forskellige Fag, er et Misbrug af Magten over de smaa Sjele, som i mine Dine er uforsvarligt i enhver Henseende. Man kan ikke derved gjøre Andet end at give de stoffets unge Mennesker den mest forkerte Dom og bagvendte Opfattelse af, hvad der virkelig er Dplysning og virkelig er Rumbstaa (Indsigelse). Ja, det er maafte haarde Ord, men de ere sande (Afbrydelse). Jeg er glad ved, at det ærede Medlem fornsier sig derved; det viser dog, at det har gjort et vist Indtryk, som maafte kan bevares og lede til Tanker, som muligvis kunne have gavnlig Følger. — Dersom man vil spørge: „Hvad ville de Herrer have frem i Siebet for det, De tænke at afføste?“ saa skal jeg tillade mig i al Almindelighed at svare derpaa og gjøre det saa sammentrængt, jeg kan. Det, vi ville have frem, er dette: „Almenfolkets, Befolk- ningens Selvarbejde for sin Dannelse; det er en selvtilvirket og selvtilgnet Dannelse, ikke en paa- klistret og paatvungen, men frivillig og med Be- vidsthed tilegnet Dannelse, som vi ville, at dette Folk skal have“, og det kan ikke ske uden ved et eneste Hovedmiddel, nemlig: Folkets Selvsty- relse af sit eget Dplysningsværk og Dp- lysningsarbejde. Jeg tænker naturligvis heroeed paa den egentlige Plan for selve Under- visningen, Antagelsen og Afstbedigelsen af Lærere, og alt hvad dermed hænger sammen. Jeg skal ikke nærmere gaa ind derpaa; det vilde føre mig for vidt, jeg har tidligere, som sagt, skriftlig ud- viklet det, og hvem der skulde ønske at kjende min Mening derom, kan der se det. Men ved Siden deraf tilstræbe vi Lærergjerningens Friggjørelse,